

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ, ВКЛАДЕНИМИ У ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ

Науковий керівник: Г.В. Сілакова

Ю.В. Мельникова

Національний університет харчових технологій

На сучасному етапі економічного розвитку необхідно приділяти значну увагу організації управління оборотними коштами, оскільки від цього залежить стійкий розвиток підприємства та отримання прибутку. Кожне підприємство повинне мати достатню кількість оборотних коштів, які забезпечать безперервний процес виробництва та реалізації товарів. Саме оборотні кошти, поряд із основними, забезпечують діяльність підприємства. На сьогодні раціональне використання оборотних коштів є одним із пріоритетних напрямів діяльності підприємства.

Серед економістів немає єдиної точки зору на сутність понять «оборотні кошти», «обігові кошти», «оборотний капітал», «оборотні активи», «оборотні засоби». Дехто з економістів спрощено трактує оборотні кошти як «предмети праці», «матеріальні активи», «гроші, що обертаються». Найчастіше можна натрапити на два визначення оборотних коштів.

По-перше, оборотні кошти – це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції.

По-друге, оборотні кошти – це активи, які протягом одного виробничого циклу або одного календарного року можуть бути перетворені на гроші. Деякі автори таке саме визначення дають терміну «оборотний капітал». Це свідчить про ідентичність, на їх думку, понять – оборотні кошти та оборотний капітал.

Підприємство повинно вміло управляти оборотними коштами, оскільки можна виходити із припущення, що стійкість та економічна ефективність підприємства можлива при певній структурі і складі оборотних коштів. Величина оборотних коштів, необхідна для діяльності підприємства, визначається тривалістю виробничого циклу, організаційно-технічним рівнем

виробництва. При цьому, проходячи всі стадії кругообігу, оборотні кошти, що знаходяться у складі оборотних виробничих фондів, знаходяться у тісному взаємозв'язку, при якому в процесі виробництва йде споживання оборотних фондів, вартість яких переноситься на готову продукцію.

Під управлінням оборотними коштами [1, с. 301] розуміють систему цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом та суб'єктом управління, шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження, з урахуванням дії на них факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Управління оборотними коштами підприємства пов'язане з конкретними особливостями формування його операційного циклу, що являє собою період повного обороту всієї суми оборотних коштів, у процесі якого відбувається зміна окремих їх елементів та характеризує проміжок часу між придбанням виробничих запасів та отриманням грошових коштів від надання послуг.

Управління оборотними коштами є досить складним процесом і залежить від таких умов, як: обсяг оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі; різні види активів, що формуються за рахунок обсягу оборотного капіталу; прискорення обороту капіталу і забезпечення постійної платоспроможності підприємства тощо.

Оскільки управління являє собою цілеспрямований процес, метою управління оборотними коштами є досягнення балансу між прибутковістю та ризикованістю діяльності.

Досягнення основної мети управління оборотними коштами забезпечується вирішенням відповідних завдань, визначенню яких присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, але цим працям властива неоднозначність. До найважливіших таких завдань належать [3, с. 386]: визначення оптимального обсягу та структури оборотних коштів; мінімізація витрат на фінансування та підтримку певного їх обсягу; управління чистим оборотним капіталом підприємства; забезпечення ліквідності та платоспроможності; формування оптимального обсягу товарно-матеріальних

запасів; управління дебіторською заборгованістю; управління грошовими коштами тощо.

Залежно від методів планування оборотні кошти поділяються на нормовані та ненормовані. Необхідність розподілу оборотних коштів на нормовані й ненормовані впливає з економічної доцільності досягнення найліпших результатів за найменших витрат. Встановлення нормативів за окремими статтями оборотних коштів уможливорює забезпечення безперервної діяльності підприємства за умови оптимальних виробничих запасів, розмірів незавершеного виробництва, залишків готової продукції.

До нормованих оборотних коштів належать оборотні кошти у виробничих запасах, незавершеному виробництві та витратах майбутніх періодів, у залишках готової продукції на складах підприємств.

Ненормовані оборотні фонди включають фонди обігу за винятком готової продукції на складі.

Поділяючи оборотні кошти на нормовані і ненормовані, необхідно враховувати, що нормуються всі оборотні кошти, які беруть участь у сфері виробництва (за винятком відвантажених товарів). Потребу в ненормованих оборотних коштах неможливо визначити на перспективу, а можливо лише в оперативному порядку.

В економічній літературі постійно приділяється значна увага питанням управління виробничими запасами. Це й зрозуміло: адже на їх частку в промисловості приходиться біля половини загальної потреби в оборотних коштах. Вкладення оборотних коштів у виробничі запаси здійснюється в момент оплати рахунків постачальників сировини, матеріалів, палива тощо; вивільнення з запасів – у момент відпуску їх у виробничі цехи (в незавершене виробництво). До вкладень оборотних коштів у виробничі запаси підприємства відносяться всі витрати на придбання: сировини й основних матеріалів, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів; допоміжних матеріалів і палива; інструмента, господарчого інвентарю та інших МШП, отримуваних від інших підприємств. Вкладення оборотних коштів у матеріальні цінності

власного виробництва здійснюються в процесі їх виробництва (зарплата, паливо тощо), а не шляхом оплати рахунків постачальників.

Оскільки рівень оборотних коштів – величина, що постійно змінюється протягом року, то необхідно з'ясувати, як розмір запасу матеріалів впливає на величину оборотних коштів протягом планового періоду. Якщо з визначеною ймовірністю відомий графік постачань матеріалів, то можна визначити зміну рівня запасів при зміні початкового запасу. Впродовж періоду через розбіжність ритмів надходжень і витрат зазвичай мають місце випадки як недостачі матеріалів, так і їх надлишку. При збільшенні початкових запасів збільшується середній рівень запасів матеріалів і зменшується число випадків дефіциту.

Дефіцит, як відомо, наносить істотної шкоди виробництву. Як відзначають М. Холт і Н. Роберт, у випадку відсутності матеріальних ресурсів виникають різні виробничі ситуації (простій робітників і механізмів, заміна дефіцитної сировини). Кожній ситуації відповідають певні втрати, що впливають на результат виробництва [2]. Однак збільшення запасів веде до зростання витрат на збереження та іммобілізації фінансових ресурсів.

Нові ефективні методи управління запасами, а саме методи логістики, що активно розвиваються в таких промислово розвинутих країнах, як Японія, Франція, Німеччина, дозволяють звести нанівець втрати від дефіциту та іммобілізації запасів, залишивши тільки розрахунок витрат на збереження страхових запасів. Логістика являє собою комплекс організаційно-економічних методів раціоналізації матеріальних потоків і керування ними, що дозволяють максимально синхронізувати діяльність виробників, транспорту, інформаційних систем, торговельних посередників і споживачів з метою мінімізації сукупних витрат і прискорення обороту коштів.

Першочерговим об'єктом уваги при визначенні величини виробничих запасів повинна стати та частина цих запасів, утворення якої визначається неспівпадінням партій продукції, що рухаються на різних етапах міжвиробничого обміну. В ідеальному випадку партії продукції на кожній

стадії руху рівновеликі. Кожна партія надходить на підприємство до моменту запуску її у виробництво, і створювані при цьому запаси залежать винятково від тривалості технологічного циклу.

Однак у реальності приходиться зіштовхуватися з іншими варіантами матеріальних потоків: виробничі запаси простоюють на стадії споживання, збуту тощо. Для просування матеріалів у запасах, необхідно зрівняти партії виготовлення, збуту, транспортування й споживання і максимально скоротити проміжок часу між моментами надходження партій з однієї стадії в іншу.

Ефективне управління виробничими запасами визначається: зменшенням виробничих втрат через дефіцит матеріалів, прискоренням оборотності цього елемента оборотних коштів, зведенням до мінімуму надлишків запасів матеріалів, що збільшують вартість операцій і «заморожують» дефіцитні грошові кошти, зниженням ризику старіння й псування матеріалів, зниженням витрат на збереження виробничих запасів. Виробничі запаси, як правило, містять у собі досить значну номенклатуру матеріалів. Правильна класифікація виробничих запасів має велике теоретичне й практичне значення, оскільки створює передумови для правильного визначення економічно обґрунтованого нормативу оборотних коштів у виробничих запасах.

Література:

1. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент : [учеб.] / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 528 с.
2. Холт, М. Основы финансового менеджмента : [учеб.] / М. Холт, Н. Роберт. – М. : Дело, 1993. – 128 с.
3. Шелудько, В. М. Фінансовий менеджмент : [підруч.] / В. М. Шелудько. –К. : Знання, 2006. – 439 с.